

Szlakiem Świętego Jakuba

W Europie wielką popularnością wśród turystów cieszą się tzw. szlaki kulturowe. Jednym z nich jest szlak nawiązujący do niezwykle popularnej od setek lat tradycji pielgrzymowania do Santiago de Compostela w Hiszpanii, gdzie znajduje się grób Świętego Jakuba Apostoła.

Apostoł Jakub, brat św. Jana Ewangelisty i pierwszy biskup Jerozolimy był synem rybaka Zebedeusza i Salome. Określany jest jako Większy lub Starszy, w odróżnieniu od drugiego apostoła o tym samym imieniu. Na rozkaz Heroda Agryppy, wnuka Heroda Wielkiego został on ok. 44 r. ścięty mieczem, stając się tym samym pierwszym męczennikiem spośród apostołów.

Jego ciało wykradli dwaj jego uczniowie i wypłynęli z nim w morze. Prowadzona przez Boga łódź dobiła do brzegów hiszpańskiej Galicji, gdzie wcześniej Apostoł nauczał nowej wiary. Tam właśnie w lesie, nieopodal miejsca, gdzie dzisiaj wznosi się kościół Św. Feliksa uczniowie pochowali ciało Jakuba.

O grobie świętego wkrótce zapomniano, a ponownie odkrył go dopiero w 813 r. pustelnik Pelayo. Szybko powiadomił o odkryciu miejscowego biskupa, a ten na podstawie zachowanych śladów ustalił, że jest to autentyczny grób Apostoła. Być może, że właśnie od tego legendarnego wydarzenia pochodzi obecna nazwa miasta położonego nad Oceanem Atlantyckim. „*Campus stellae*” to bowiem nic innego, jak „pole gwiazd”. Może to być także łacińskie „*compositum tellus*”, czyli „cmentarz”, bowiem domniemany grób Św. Jakuba znajdował się na starym rzymskim cmentarzu. Santiago de Compostela to w dosłownym tłumaczeniu z hiszpańskiego: Święty Jakub na Polu Gwiazd.

Wiść o odnalezieniu grobu pierwszego z Apostołów, który zginął śmiercią męczeńską szybko rozeszła się po ówczesnej Europie, a do grobu Jakuba zaczęli przybywać pierwsi pątnicy. Pierwszym udokumentowanym pielgrzymem był francuski biskup Godescalco Le Puy, którego przyby-

cie do Apostoła datowane jest na rok 951. Ślady pielgrzymek z IX w. znajdujemy nawet na monetach Karola Wielkiego, jednak największe nasilenie ruchu pielgrzymkowego przypada na wiek XII-XIV. Wielkie zainteresowanie wędrówką do Santiago de Compostela sprawiło, iż w XII w. papież specjalnym aktem uznał je za trzecie po Jerozolimie i Rzymie miejsce święte świata chrześcijańskiego.

Na określenie pątnika udającego się do Santiago zaczęto używać terminu peregrino, dla odróżnienia od pielgrzyma udającego się do Rzymu (*romero*) lub Jerozolimy (*palmero*). Sława położonego na krańcu świata sanktuarium sprawiła, że bardzo szybko stało się ono najpopularniejszym miejscem pielgrzymkowym w Europie. Sieć dróg, którymi wędrowali pątnicy szybko pokryła cały kontynent, a jedna z nich zaczynała się nawet w Konstantynopolu, czyli dzisiejszym Stambule.

Ok. roku 1130, Francuz Aymery Picaud, mnich z Poitou, napisał kronikę swej wędrówki do grobu Apostoła Jakuba, w której zawarł m.in. porady dla pielgrzymów dotyczące miejsc noclegów, posiłków, a nawet pomocy medycznej. Możemy powiedzieć, że jego „*Przewodnik dla pielgrzymów do Santiago de Compostela*” to najstarszy znany dziś przewodnik turystyczny, choć „wydany” w bardzo niskim nakładzie 1 egzemplarza.

Powracający z położonego na krańcu ówczesnego świata miasta pielgrzymi wiele opowiadali o tym niezwykłym miejscu i prowadzącej do niego drodze. Przynosili także ze sobą niespotykane gdzie indziej muszle, które wkrótce nazywane zostały muszlami św. Jakuba.

Z biegiem czasu św. Jakub stał się patronem pielgrzymów, wędrowców i wszystkich podróżujących, natomiast muszla św. Jakuba od wieków stanowi symbol pielgrzymowania, wędrówki z domu do Domu. Taką właśnie rolę pełni też ona w herbie obecnego papieża Benedykta XVI.

W dawnych wiekach pielgrzymowanie miało przede wszystkim charakter religijny. Wędrówka do grobu Apostoła Jakuba służyła umocnieniu

wiary, odbyciu pokuty, spełnieniu złożonego ślubowania lub też stanowiła rodzaj prośby o uzdrowienie albo podziękowania za doznane łaski. Uczczenie miejsc świętych wpisane było także w ówczesne tradycyjne wzorce zachowań rycerskich. Pielgrzymów w intencji ważnej dla danej społeczności wysyłały nawet miasta i osiedla prosząc np. o koniec suszy, lub jak w przypadku miasta Perpignan w 1842 r. z prośbą o ustąpienie dżumy. W niektórych państwach pielgrzymkę do Santiago sądy nakazywały przestępcom. Tradycyjnie drogę rozpoczynano od progu własnego domu.

Drogę do Grobu św. Jakuba przemierzali przedstawiciele różnych stanów, wśród których nie brakowało znanych postaci historycznych. Santiago de Compostella odwiedzili w ten sposób m.in.: Karol Wielki, św. Franciszek z Asyżu, św. Elżbieta Portugalska, św. Brygida Szwedzka, Izabela Kastyljska, św. Ignacy Loyola, Jan Dantyszek, czy papież Jan XXIII. W XIV wieku, szczytowym okresie popularności trasy, każdego roku przemierzało ją ponad milion osób.

Niektórzy pątnicy nie kończyli swojej wędrówki w Santiago de Compostela, ale podążali jeszcze kilkadziesiąt kilometrów dalej, nad położone trzy dni drogi od Santiago wybrzeże Oceanu Atlantyckiego, do miejscowości Fisterra (łac. *finis terrae* – „koniec ziemi”), którą często błędnie uważano za najdalej na zachód wysunięty punkt naszego kontynentu (w rzeczywistości jest nim przylądek Roca). W starożytności i średniowieczu miejsce to uważano za rzeczywisty koniec świata, poza którym ciągnie się już tylko straszne, nieprzebyte morze. Po dotarciu na brzeg oceanu palono pokutne, pielgrzymie szaty i obmywano się w jego wodach, zostawiając w ten sposób za sobą dotychczasowe grzeszne życie i rozpoczynając z wiarą nowe.

Dzięki wędrówkom do sanktuarium św. Jakuba Apostoła pielgrzymi nie tylko realizowali swoje potrzeby religijne, lecz także poznawcze. To właśnie dzięki nim rozprzestrzenił się dorobek sztuki i literatury romańskiej. Jak określił to

wiele wieków później Johann Wolfgang Goethe „*Drogi do Santiago ukształtowały Europę*”.

W wiekach średnich do Santiago, które skutecznie konkurowało z Ziemią Świętą wędrowali także Polacy. W 1404 r. pielgrzymkę odbył rycerz Andrzej Ciołek z Kabat. Najbardziej znanymi wśród polskich pątników byli: Jerzy i Stanisław Radziwiłłowie, którzy dotarli do Santiago w 1579 r. oraz Jakub Sobieski, ojciec późniejszego króla Jana III, który u grobu apostoła pojawił się w 1611 r. Polacy najczęściej korzystali ze szlaków lądowych, docierali do dróg niemieckich i dalej do południowo-francuskich. Pielgrzymki z Polski trwały przez całe średniowiecze aż do końca XVII w.

Historia tradycji pielgrzymowania do sanktuarium św. Jakuba charakteryzuje się wzlotami i upadkami. W wyniku przetaczających się przez Europę Zachodnią walk religijnych XVI-XVII wieku rola pielgrzymich szlaków zaczęła jednak spadać. Bezpieczną drogę do Hiszpanii utrudniła rewolucja francuska, wojny napoleońskie. Pielgrzymie trasy do Santiago uległy zapomnieniu.

Wszystko zmieniło się po wizycie w sanktuarium św. Jakuba papieża Jana Pawła II w roku 1982. W wygłoszonym tam tak zwanym „*Akcje Europejskim*” powiedział on m.in. „*Ja, Jan Paweł, syn polskiego narodu, który zawsze uważał się za naród europejski, syn narodu słowiańskiego wśród Latynów i łacińskiego pośród Słowian, z Santiago kieruję do ciebie, stara Europo, wołanie pełne miłości: Odnajdź siebie samą! Bądź sobą! Odkryj swoje początki. Tchnij życie w swoje korzenie*”.

Przesłanie to stało się sygnałem i inspiracją do nowych działań. Kilka lat później pierwsi pielgrzymi do Santiago de Compostela wyruszyli z Francji, a w 1995 odtworzono pierwszy odcinek szlaku w Niemczech, nieco później w Szwajcarii i krajach Beneluksu.

W 1986 r. Rada Europy ogłosiła Drogę Świętego Jakuba Apostoła pierwszym europejskim szlakiem o wielkim znaczeniu dla kultury, zaś Santiago de Compostela Europejską Stolicą Kultury. Równocześnie Rada Europy skierowała apel

o wspieranie przedsięwzięć zmierzających do odtwarzania szlaków św. Jakuba na terenie całej Europy, tworzenie projektów sprzyjających ożywieniu związanego z tradycją pielgrzymkowa dziedzictwa historycznego i artystycznego, odnawiania zabytków i pomników przyrody wzdłuż tych tras, a także wspierania współpracy pomiędzy leżącymi wzdłuż nich miastami i regionami. W 1989 z udziałem Jana Pawła II odbyły się w Santiago Światowe Dni Młodzieży. W roku 1993 Drogi Pątnicze do Santiago UNESCO wpisało na listę światowego dziedzictwa kulturowego. W polityce europejskiej szlak Jakubowy stał się symbolem zjednoczonej Europy.

Dzisiaj, zaledwie kilkanaście lat od odtworzenia pierwszego Szlaku Jakubowego, ich gęsta sieć znowu pokryła niemal całą Europę, a liczba pielgrzymów rośnie z roku na rok. W roku 2008 było ich aż 125.133. W całej Europie powstają też liczne inicjatywy, których celem jest odtwarzanie średniowiecznych szlaków pątniczych.

W Polsce pierwsza Droga Świętego Jakuba została wytyczona na Dolnym Śląsku, dzięki staraniom Bractwa Świętego Jakuba z Jakubowa koło Głogowa. Jej uroczyste otwarcie nastąpiło 24 lipca 2005 r. Śląski odcinek szlaku prowadzi od Kolegiaty w Głogowie przez Jakubów, Polkowice, Chocianów, Bolesławiec i Lubań do Zgorzelca, gdzie przez Most Staromiejski łączy się z Ekumeniczną Drogą Pątnicza, jaka dalej biegnie przez Saksonię i Turyngię.

W Wielkopolsce pierwsze tabliczki z charakterystyczną muszlą i krzyżem pojawiły się w połowie 2006 roku, wytyczając południowy fragment nowego szlaku pątniczego. Wielkopolska Droga św. Jakuba o długości ok. 235 km z Głogowa do Gniezna została oficjalnie otwarta 6 listopada 2006. Szlak oznaczony w terenie symbolem białej muszli z wpisanym czerwonym krzyżem prowadzi z kolegiaty w Głogowie przez Wschowę, Święciechowę, Leszno, Osieczną, Krzywiń, Lubiń, Rąbiń, Manieczki, Żabno, Rogalinek, Głuszynę do Poznania i dalej przez Kicin, Dziewiczą Górę, Owińska, Murowaną Goślinę, Lednicę i Imiołki do Gniezna.

W Poznaniu Szlak Świętego Jakuba, po przekroczeniu w Swarzędzu granic miasta poprowadzi równolegle do ul. Warszawskiej drogą przy Nowym ZOO i północnym brzegu jez. Maltańskiego do kościoła Św. Jana Jerozolimskiego i dalej obok katedry i kościoła farnego przy Starym Rynku. Następnie poprowadzi nas ponownie na drugi brzeg Warty do kościoła Św. Rocha i stąd wzdłuż Warty przez Rondo Starołęka aż do Głuszyny, gdzie znajduje się kościół Św. Jakuba. W stolicy Wielkopolski przebieg szlaku nie będzie specjalnie oznakowany. Informację o przebiegu trasy będzie jednak można otrzymać przy kościele Św. Jana Jerozolimskiego.

Wielkopolski odcinek Drogi Świętego Jakuba stanowi fragment dłuższej trasy prowadzącej ze Śląska przez Poznań i Gniezno do Torunia i Olsztyna, a w przyszłości może i dalej, aż na Litwę.

Odtworzone odcinki: dolnośląski i wielkopolski stanowią fragment historycznego traktu handlowo-pielgrzymkowego z północy na południe tj. z Wielkopolski przez Łużyce do stolicy Czech – Pragi. Właśnie tym szlakiem dotarli do Polski m.in. księżniczka Dobrawa, św. Wojciech, a w 1000 r. także podążający z pielgrzymką do Gniezna niemiecki cesarz Otton III.

Na terenie Wielkopolski wytyczono także inny odcinek, wchodzący w skład tzw. Lubuskiej Drogi św. Jakuba. Prowadzi ona ze Słubic m.in. przez Międzyrzecz, Międzychód, Sieraków, Szamotuły i Oborniki do Murowanej Gośliny, gdzie łączy się z odcinkiem wielkopolskim. We Frankfurcie odcinek ten łączy się natomiast z odcinkiem brandenburskim, który prowadzi do Berlina i dalej na zachód. Ten szlak wyznakowany został symbolem żółtej muszli na niebieskim tle.

Dwie proponowane w niniejszym folderze wycieczki łączą niektóre fragmenty obu odcinków szlaków, a także miejscowości, w których znajdują się kościoły pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła.

Trasa I

Poznań—Lusowo—Tarnowo Podgórne—
—Kaźmierz—Lipnica—Ostroróg—Szamotuły—
—Oborniki—Rogoźno—Wągrowiec—Skoki—
—Murowana Goślina—Poznań (ok. 165 km)

0 km – POZNAŃ

Wyjeżdżamy z miasta ulicą Bukowską i po ok. 14 km na skrzyżowaniu skręcamy w prawo w lokalną drogę prowadzącą do położonego na południe od szosy nr 92 Lusowa.

18 km – LUSOWO

Wieś na płn.-wsch. brzegu jez. Lusowskiego. W latach 1920-1937 mieszkał tutaj gen. Józef Dowbór-Muśnicki – drugi dowódca powstania wielkopolskiego 1918/1919 i organizator Armii Wielkopolskiej.

Neogotycki kościół pw. św. Jadwigi i św. Jakuba z 1913-16 r., którego częścią, stanowiącą obecnie kaplicę, jest dawne prezbiterium wcześniejszego gotyckiego kościoła pochodzącego sprzed 1499 r. Wewnątrz niej zachował się późnorenesansowy nagrobek z ok. 1600 r. Muzeum Powstania Wielkopolskiego; na cmentarzu grób generała Muśnickiego z tablicami poświęconymi jego córkom: Agnieszce – rozstrzelanej w Palmirach oraz Janinie – pilotowi, pierwszej kobiecie w Europie, która wykonała skok ze spadochronem z wysokości ponad 5 tys. m, zamordowanej w Katyniu.

Jedziemy lokalną drogą w kierunku Tarnowa Podgórnego.

21 km – TARNOWO PODGÓRNE

Duża wieś gminna na zach. od Poznania, przy drodze krajowej nr 2 do Świecka. Siedziba licznych zakładów przemysłowych. Późnogotycki kościół pw. Wszystkich Świętych z ok. 1464 r. z wieżą o drewnianej nadbudowie z II poł. XVIII w. oraz neogotycki kościół poewangelicki pw. Najświętszego Serca Jezusowego z 1901 r.

Z centrum wsi wyjeżdżamy lokalną drogą w kierunku północnym.

27 km – KAŻMIERZ

Duża wieś gminna nad Samą. Według jednej z hipotez, we wczesnym średniowieczu mieścił się tutaj erem benedyktynów, w którym zamordowano śś. Pięciu Braci Polskich.

W Kaźmierzu mieści się wytwórnia serów „Hochland”. Na skraju czworobocznego rynku gotycki kościół pw. Narodzenia NMP z końca XV w. z ładnym szczytem schodkowym od strony zach. W prezbiterium fragmenty renesansowych polichromii. W przylegającej od zach., do niedawna samodzielnej Nowej Wsi, znajduje się pałac z poł. XIX w. w stylu gotyku romantycznego, otoczony niewielkim parkiem krajobrazowym.

Z rynku wyjeżdżamy ulicą Dworcową i na skrzyżowaniu za cmentarzem skręcamy w prawo lokalną drogą w kierunku Sokolnik i Brodziszewa. Po dojechaniu do drogi nr 187 skręcamy w lewo i po 2 km na skrzyżowaniu we wsi Lipnica w prawo w drogę nr 306.

43 km – OSTRORÓG

Niewielkie miasto nad jez. Wielkim i rzeczką Ostrorogą, 2 tys. mieszkańców. Siedziba możnego rodu Ostrorogów herbu Nałęcz, a w XVI i XVII w. centrum działalności Jednoty Braci Czeskich w Polsce.

Przy wjeździe do miasta od strony Lipnicy, za cmentarzem położone jest niewielkie jez. Małe, obok którego znajduje się źródło św. Jakuba. Drewniany kościół pod jego wezwaniem, jak podaje Edmund Callier położony był na piaszczystym wzgórzu na południe od miasta. Przetrwał tam do poł. XVIII w.

Na półwyspie jeziora zachowało się grodzisko obronne, na miejscu którego w XIV w. wzniesiono zamek obronny. Miał się w nim urodzić Jan Ostroróg – wojewoda poznański i pisarz polityczny, któremu przypisuje się autorstwo słynnego Monumentum pro Republice Ordinatione („Me-

moriału w sprawie uporządkowania Rzeczypospolitej”).

Obok rynku kościół Wniebowzięcia NMP. Pierwotnie gotycki, został przebudowany w stylu barokowym ok. 1773 r. W ołtarzu głównym obraz św. Jakuba w złotej sukience, pochodzący z dawnego drewnianego kościółka. Wewnątrz m.in. ciekawa barokowa polichromia oraz stacje drogi krzyżowej.

Z rynku wyjeżdżamy ulicą Szamotulską i dalej drogą nr 184.

53 km – SZAMOTUŁY

Miasto powiatowe nad Samą, 18,6 tys. mieszkańców. Po raz pierwszy wzmiankowane w 1231 r. W przeszłości własność możnych rodów Szamotulskich i Górków, a także jedno z centrów braci czeskich.

Stąd pochodzi jeden z najstarszych listów miłosnych w jęz. polskim. W 1840 r. założono tutaj Towarzystwo Zbieraczyw Starożytności Krajowych – pierwsze w Polsce naukowe towarzystwo archeologiczne.

W Szamotulach urodzili się m.in. Grzegorz Snopek – rektor Akademii Krakowskiej i Akademii Lubrańskiego, fundator pierwszego prywatnego stypendium dla niezamożnych studentów, Wacław – najwybitniejszy muzyk polski przed Fryderykiem Szopenem, nadworny kompozytor Zygmunta Augusta oraz Jan Jonston – wybitny myśliciel, przyrodnik, historyk i poliglota.

Szereg interesujących zabytków gromadzi wspaniała gotycka kolegiata MB Pocieszenia i św. Stanisława. Wśród nich są m.in.: gotycki krucyfiks z ok. 1370 r., spiżowa płyta nagrobna ostatniego z Szamotulskich – Andrzeja oraz renesansowy nagrobek Jakuba Rokossowskiego. W ołtarzu bocznym łaskami słynący cudowny obraz MB Pocieszenia Szamotuł Pani – ruska ikona z XVII w.

W kompleksie zamkowym mieści się Muzeum Zamek Górków z jedną z najciekawszych kolekcji ikon w Polsce. Owiana legendą o więzionej tutaj księżniczce Halszce z Ostroga, ceglana baszta

prezentuje ekspozycję poświęconą historii miasta i regionu. Na południe od rynku, zachowany zespół poklasztorny franciszkanów reformatów z II poł. XVII w., wzniesiony z wykorzystaniem murów dawnego zamku Świdwów Szamotulskich. W jego skład wchodzi barokowy kościół św. Krzyża oraz przylegające do niego czworoboczne zabudowania dawnego klasztoru. Nieopodal pomnik Wacława z Szamotuł, a nieco dalej pomnik powstańców wielkopolskich w formie głazu narzutowego oraz pomnik płk. Maksymiliana Cieżkiego – ur. w Szamotułach współtwórcy sukcesu rozszyfrowania „Enigmy”.

Wyjeżdżamy ul. Obornicką i al. Jana Pawła II (droga nr 187).

70 km – OBORNIKI WLKP.

Miasto powiatowe nad Wartą i uchodzącą do niej w tym miejscu Wełną, 17,6 tys. mieszkańców. Miasto królewskie i siedziba starostwa.

Nieopodal czworobocznego rynku z pomnikiem papieża Jana Pawła II, wznosi się kościół pw. NMP Wniebowziętej – pierwotnie gotycki z XV/XVI w., odbudowany po 1814 r. Nieco na północ neogotycki poewangelicki kościół pw. św. Józefa z 1900 r. z wysoką 90-metrową wieżą, natomiast w zach. części miasta szachulcowy kościół pw. Św. Krzyża z 1766 r. z późnobarokowym wyposażeniem wnętrza.

Z miasta wyjeżdżamy drogą nr 11 w kierunku Piły.

76 km – ROŻNOWO

Niewielka wieś. Barokowy kościół pw. św. Katarzyny, obok którego grób zmarłego tu Franciszka Mickiewicza – uczestnika powstania listopadowego, brata Adama. W Rożnowie urodzili się: Mikołaj Skrzetuski – pierwowzór sienkiewiczowskiego bohatera spod Zbaraża oraz gen. Włodzimierz Bonawentura Krzyżanowski – uczestnik amerykańskiej wojny secesyjnej, pierwszy gubernator Alaski.

78 km – PARKOWO

W położonej na wsch. od szosy dużej miejscowości znajduje się interesujący barokowo-klasycystyczny kościół pw. NMP Królowej Świata, zbudowany w latach 1780-1802 na planie koła.

81 km – WEŁNA

Niewielka wieś nad rzeką Wełną, na wsch. od drogi nr 11.

Piękny drewniany kościółek pw. Podwyższenia Świętego Krzyża z 1727 r. z charakterystycznymi sobotami. W 1780 r. brał w nim ślub Józef Wybicki.

Nieopodal opuszczony późnobarokowy pałac z II poł. XVIII w. otoczony pozostałościami parku krajobrazowego. Nieopodal wsi dwie owiane legendą o tragicznym w skutkach pojedynku kolumny – być może dawne znaki graniczne.

88 km – ROGOŹNO WLKP.

Miasto (11,2 tys. mieszkańców) nad rzeką Wełną i jez. Rogozińskim. Wzmiankowane w 1248 r. jako gród kasztelański. W 1296 r. (8 II) oddział Brandenburczyków dokonał tu udanego zamachu na życie króla Przemysła II.

Zachowany średniowieczny układ przestrzenny. Najstarszym zabytkiem jest położony na płn.-wsch. od centrum późnogotycki trójnawowy kościół pw. św. Wita z 1526 r. Wewnątrz m.in. cenna gotycka chrzcielnica z 1 poł. XV w. z wkomponowanym medalionem rusko-bizantyjskim z XII w. oraz gotycka polichromowana rzeźba Chrystusa Frasobliwego z XVI w.

Poewangelicki kościół pw. Św. Ducha – późnoklasycystyczny z pocz. XIX w. oraz dawny ratusz, w którym mieści się ciekawe Muzeum Regionalne im. Wojciechy Dutkiewicz.

Na prawym brzegu Wełny „Żydowska Góra” – dawny gród z VIII-IX w.

Wyjeżdżamy szosą nr 241 w kierunku Wągrowca.

104 km – WĄGROWIEC

Miasto powiatowe (25 tys. mieszkańców) nad rzekami Wełną, Nielbą i Strugą Gołaniecką oraz jez. Durowskim. Nieformalna stolica zachodnich Pałuk – regionu historyczno-kulturowego na pograniczu Wielkopolski z Pomorzem i Kujawami. Jako miasto wymieniany od 1381 r., aż do 1796 r. własność zakonu Cystersów, którzy po przeniesieniu w XV w. z pobliskiego Łekna, mieli tutaj swoją siedzibę.

Na południe od rynku, pochodzący z XVI w. trójnawowy kościół farny św. Jakuba. Późnogotycki z cegły, z późnorenesansowymi szczytami. Na ścianach prezbiterium zachowane liczne charakterystyczne wgłębienia, tzw. dolki pokutne. Nad wejściem od strony zach. figura św. Jakuba. Nawa główna i prezbiterium nakryte sklepieniami gwiaździstymi. Na belce tęczowej zachowana późnogotycka grupa pasyjna z końca XVI w. Z tego samego okresu ołtarz główny i ołtarz w kaplicy MB Różańcowej oraz ambona. Przy kościele pomnik, urodzonego w Wągrowcu ks. Jakuba Wujka, autora pierwszego przekładu Biblii na jęz. polski.

Nieopodal kościoła budynek dawnego gimnazjum z końca XIX w., w którym w 1889 r. zdawał maturę Stanisław Przybyszewski. Na zach. od kościoła farnego zespół dawnego opactwa cystersów. Obecnie barokowy, złożony z trójnawowego kościoła Wniebowzięcia NMP oraz przylegającego do niego od strony południowej i wschodniej klasztoru z czworobocznym wirydarzem. Spalone w 1945 r. zabudowania odrestaurowano w 1978 r. W kościele gotycka rzeźba MB z Dzieciątkiem z 1510 r.

Osobliwością miasta jest tzw. bifurkacja, czyli skrzyżowanie rzek Wełny i Nielby, położone na wsch. od centrum miasta. W rzeczywistości jest to stary, sztuczny przekop, wykonany przed 1830 r.

Nieco dalej, na skraju miasta, przy szosie do Gniezna, na zalesionym wzgórzu, zachowany kamienny grobowiec rotmistrza Jana Łakińskiego-

go, wykonany w poł. XIX w. w kształcie piramidy. Nieopodal niego barokowa kolumna, zwieńczona metalową figurą konia.

Wyjeżdżamy ulicą Skocką i jedziemy drogą nr 196.

112 km – WIATROWO

Niewielka wieś, z zachowanym parkiem krajobrazowym z poł. XVIII w. oraz dworem przebudowanym w końcu XIX w. w formach gotyku romantycznego.

121 km – SKOKI

Miasto na północnym skraju Puszczy Zielonki, nad Małą Wełną i jez. Skockim, przy drodze i linii kolejowej z Poznania do Wągrowca, 3,6 tys. mieszkańców. W XVI i XVII w. ważny ośrodek reformacji.

Szachulcowy kościół pw. św. Mikołaja z 1737 r. z dwoma niskimi wieżami i barokowym wyposażeniem wnętrza; neogotycki kościół poewangelicki pw. śś. Piotra i Pawła z poł. XIX w. z metalową konstrukcją zamiast wieży.

W płn. części miasta eklektyczny dwór z ok. 1870 r. otoczony niewielkim parkiem.

129 km – ŁOPUCHOWO

Wieś przy drodze i linii kolejowej z Poznania do Wągrowca.

W centrum wsi park krajobrazowy, w którym zachowały się pozostałości regularnego założenia: ładne grabowe aleje i staw oraz okazała lipa i dorodne dęby.

Pozostałości dawnego szachulcowego dworu z ok. 1780 r. stanowiącego własność Ksawerego Chłapowskiego, którego córka i dziedziczka Barbara wyszła za mąż za gen. Jana Henryka Dąbrowskiego.

131 km – MUROWANA GOŚLINA

Miasto (10,2 tys. mieszkańców) na skraju Puszczy Zielonki, przy drogach do Poznania, Wągrowca i Obornik oraz linii kolejowej Poznań – Wągrowiec. Po raz pierwszy wzmiankowana w 1355 r.

Na prostokątnym rynku, położonym w centrum miasta, późnogotycki kościół farny św. Jakuba z 1605 r., przedłużony w 1831 r., z prezbiterium z 1717 r. Na ścianie południowej renesansowa płyta nagrobna Urszuli z Ostrorogów. Klasycystyczny kościół poewangelicki pw. Świętego Ducha z przełomu XVIII i XIX w. o założeniu centralnym.

Południową część miasta stanowi interesujące osiedle mieszkaniowe „Zielone Wzgórza” z lat 80. XX w. o niekonwencjonalnej architekturze.

140 km – OWIŃSKA

Wieś na prawym brzegu Warty. Od XIII do XIX w. siedziba i własność zakonu Cystersów. Klasztor ufundowany został ok. 1248-52 r. przez braci Przemysła I i Bolesława Pobożnego.

Późnobarokowy kościół św. Jana Chrzciciela, na planie kwadratu, wzniesiony został wg proj. Pompeo Ferrariego w latach 1720-28, z wykorzystaniem wcześniejszych murów romańskiej i gotyckiej świątyni. Centralną część nakrywa kopuła wsparta na czterech potężnych filarach. We wnętrzu m.in. ołtarz główny z figurą MB w otoczeniu sześciu rzeźbionych kolumn, polichromia Adama Swacha z 1730 r. i obraz Świętej Rodziny, autorstwa Szymona Czechowicza. Od strony południowej do kościoła przylegają zabudowania poklasztorne z lat 1700-1720, mieszczące obecnie ośrodek dla dzieci niewidomych.

We wsi zachowane także: renesansowy kościół św. Mikołaja sprzed 1574 r., klasycystyczny pałac z pocz. XIX w., trzy parki krajobrazowe z pomnikowymi okazami drzew i zespół zabudowań folwarcznych.

144 km – CZERWONAK

Duża wieś gminna nad Wartą na prawym brzegu Warty, u podnóża Dziewiczej Góry (143 m n.p.m.), ciągnąca się na przestrzeni 3 km wzdłuż drogi z Poznania do Wągrowca.

153 km – POZNAŃ

Ulicą Gdyńską jedziemy w kierunku centrum.

Trasa II

Poznań—Żabno—Śrem—Środa—Miłosław—
—Sokolniki—Gozdowo—Września—
—Niechanowo—Gniezno—Kostrzyn—
—Głuszyna—Poznań (ok. 200 km).

0 km – POZNAŃ

Z centrum wyjeżdżamy ulicą Starołęcką i Głuszyna.

10 km – POZNAŃ – GŁUSZYNA

Dawniej samodzielna miejscowość, obecnie część Poznania.

W nieistniejącym dworze urodził się Paweł Strzelecki – podróżnik, badacz i odkrywca m.in. Australii. W centrum wczesnogotycki kościół św. Jakuba z końca XIII w., w przeszłości kolegiata. W prezbiterium oryginalne sklepienie krzyżowo-żebrowe i barokowy ołtarz główny z XVIII w. Wewnątrz zwracają uwagę organy z II poł. XIX w., dzieło Fryderyka Ladegasta.

Jedziemy ulicą Babicką do Babek i dalej lokalną drogą przez Wiórek w kierunku południowym.

20 km – ROGALINEK

Niewielka wieś nad Wartą. Drewniany, kryty gontem, kościół św. Michała i MB Wspomożenia Wiernych; barokowy z 1682-1712. Wyposażenie wnętrza z okresu budowy świątyni. W ołtarzu głównym rzeźba MB z Dzieciątkiem z ok. 1700 r.

Nieopodal wsi, na nadwarciańskich łąkach i w lesie rosną okazałe dęby, stanowiące fragment słynnej Dąbrowy Rogalińskiej – największego skupiska starych dębów w Europie.

Skracamy w prawo szosą nr 431.

24 km – MOSINA

Miasto (12,5 tys. mieszkańców) nad kanałem Mosińskim, stanowiącym lewy dopływ Warty. Po

raz pierwszy wzmiankowana w 1247 r. Do historii przeszła podczas Wiosny Ludów w 1848 r., kiedy ogłoszono w niej niepodległość Polski. Tzw. Rzeczpospolita Mosińska przetrwała jednak tylko 6 dni.

Nieopodal rynku, w dawnej bóżnicy z ok. 1870 r. mieści się izba muzealna. Nieco dalej, nad kanałem pomnik słynnego „Eleganta z Mosiny”.

Wyjeżdżamy z miasta ulicą Śremską.

33 km – ŻABNO

Niewielka wieś w gm. Brodnica. Zachował się tutaj drewniany kościół parafialny św. Jakuba z 1789 r. Jednonawowy z transeptem i wysoką wieżą. Wyposażenie wnętrza barokowe, z okresu budowy świątyni.

Po drugiej stronie szosy obelisk z metalowym krzyżem z 1849 r.

W centrum ciekawy zajazd w formie starej kuźni.

38 km – BRODNICA

Niewielka wieś gminna. Wzmiankowana po raz pierwszy w 1230 r. Kilkakrotnie wymieniana jako miasto.

W centrum neogotycki kościół św. Katarzyny z kamienia, ze strzelistą wieżą, wzniesiony w latach 1863-70. Obok niego pusty obecnie grób gen. Józefa Wybickiego. Doczesne szczątki twórcy naszego hymnu narodowego w 1923 r. przeniesiono do Krypty Zasłużonych Wielkopolan na wzgórzu św. Wojciecha w Poznaniu.

Do kościoła przylega park krajobrazowy z przelomu XVIII i XIX w., w którym stoi eklektyczny dwór z ok. 1880 r. i popiersie Józefa Wybickiego.

Jedziemy dalej lokalną drogą w kierunku południowym i po 3 km dojeżdżamy do szosy nr 310, którą skręcamy w lewo, w kierunku Śremu.

44 km – MANIECZKI

Duża wieś na zach. od Śremu, przy drodze do Czempinia. W 1960 r. utworzono tutaj pierwszy w Wielkopolsce Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Przez pewien czas właścicielem tutejszych dóbr był gen. Józef Wybicki – działacz polityczny, autor słów polskiego hymnu narodowego. Dwór z 1894 r. otoczony ładnym parkiem krajobrazowym. Od 1978 r. mieściło się w nim Muzeum Józefa Wybickiego, zlikwidowane wraz ze sprzedażą obiektu. Jego pomnik znajduje się w parku, na którego skraju dwie ułamane kolumny – według podania pamiątka zakończonego tragicznie pojedynku.

51 km – ŚREM

Miasto powiatowe (30,0 tys. mieszkańców) nad Wartą. Osada wzmiankowana w 1136 r., prawa miejskie w 1253. Obecnie siedziba największej w kraju odlewni żeliwa.

W centrum rynek (obecnie pl. 20 Października) z ratuszem, przed którym pomnik Józefa Wybickiego. Na północ od rynku kościół farny NMP Wniebowziętej. Późnogotycki z przełomu XIV i XV w. Od wsch. szczyt ozdobiony sterczynami i płycinami, a od zach. wieża zwieńczona barokowym blaszanym hełmem.

W Parku Miejskim pomnik Dobosza – kopia zniszczonego przez hitlerowców dzieła Marcina Rożka z 1925, wzniesionego ku czci powstańców wielkopolskich. Ciekawa wieża ciśnień z 1909 r. przypominająca wyglądem średniowieczną basztę. Nieopodal niej Muzeum Śremskie.

Wyjeżdżamy ul. Józefa Piłsudskiego i dalej drogą nr 432.

64 km – ZANIEMYŚL

Duża wieś gminna. Po raz pierwszy wzmiankowana w 1239 r. jako Niezamyśl. W 1331 r. doszło tutaj do zwycięskiej potyczki rycerstwa polskiego i okolicznych chłopów z oddziałem krzyżackim.

Neogotycki kościół św. Wawrzyńca z 1840-42. Przy nim klasycystyczny grobowiec Edwarda Raczyńskiego – fundatora wodociągów i biblioteki w Poznaniu oraz Złotej Kaplicy w katedrze poznańskiej, zwieńczony posągiem jego żony Konstancji, w postaci rzymskiej bogini zdrowia Hygei.

Jedziemy dalej drogą nr 432.

76 km – ŚRODA WIELKOPOLSKA

Miasto powiatowe (21,9 tys. mieszkańców) nad Maskawą i jej dopływem Średzką Strugą. Po raz pierwszy wzmiankowana w 1228 r. W XV w. jedno z większych miast Wielkopolski. Do rozbiórów miejsce sejmików szlachty województw kaliskiego i poznańskiego.

Najcenniejszy zabytek stanowi późnogotycka kolegiata NMP Wniebowziętej z ok. 1423-28, przebudowana w końcu XV i na pocz. XVI w. Trójnawowa o układzie bazylikowym, z wieżą zwieńczoną renesansową attyką od zach. Wewnątrz m.in. późnogotycka belka tęczowa z krucyfiksem, gotycko-renesansowe stalle kanonickie z 1520 r. oraz renesansowa płyta nagrobna starosty Ambrożego Pampowskiego. Do płd. ściany prezbiterium przylega renesansowa kaplica Gostomskich z przełomu XVI i XVII w., przykryta kopułą z latarnią. Nieopodal wieży ciśnień konny pomnik gen. Jana Henryka Dąbrowskiego.

Pomiędzy miastem a obwodnicą szosy nr 11 rozlewiska Średzkiej Strugi, tworzą tzw. Bagna Średzkie o pow. ok. 120 ha – obszar chronionego krajobrazu, w którym stwierdzono występowanie ok. 30 rzadkich gatunków ptaków.

Stacja początkowa powiatowej kolejki wąskotorowej.

Wyjeżdżamy ulicą Harcerską i dalej lokalną szosą w kierunku wschodnim.

84 km – SZLACHCIN

Niewielka wieś nad Bardzianką. Eklektyczny dwór z pocz. XIX w. przebudowany i rozbudowany

w końcu XIX i na pocz. XX w., otoczony niewielkim parkiem. Na rzeczce ceglany most z 1907 r.

92 km – WINNA GÓRA

Niewielka wieś należąca niegdyś do gen. Jana Henryka Dąbrowskiego – twórcy legionów polskich we Włoszech.

Barokowy kościół św. Michała z 1766 r. z kaplicą grobową J.H. Dąbrowskiego z sarkofagiem z 1863 r. Pałac neoklasycystyczny z 1910 r. z izbą pamięci poświęconą gen. Dąbrowskiemu, otoczony parkiem krajobrazowym.

95 km – MIŁOSŁAW

Niewielkie miasto (3,7 tys. mieszkańców) nad Miłosławką, znane z lokalnego browaru „Fortuna”. Po raz pierwszy wzmiankowane w 1314 r. W 1382 r. odbył się tutaj zjazd rycerstwa przeciwnego elekcji Zygmunta Luksemburskiego na króla Polski. Jeden z ośrodków wydarzeń Wiosny Ludów 1848.

W centrum miasta wznosi się kościół św. Jakuba z ok. 1620 r. Pierwotnie późnogotycki, został przebudowany w latach 1834-45 wg proj. Seweryna Mielżyńskiego w stylu gotyku romantycznego oraz w latach 1912-13 wg proj. Rogera Sławskiego. Poszerzono go wówczas o nawy boczne i kaplicę. Od strony pn. pomnik Wiosny Ludów, natomiast od strony pd. pomnik z figurą św. Wawrzyńca na mogile poległych wówczas powstańców.

W części pd. rozległy park krajobrazowy, założony na pocz. XIX w. w stylu francuskim, w którym neorenesansowy pałac Mielżyńskich oraz najstarszy na ziemiach polskich pomnik Juliusza Słowackiego, z 1899 r. W miłosławskim pałacu gościli m.in. Teofil Lenartowicz, Władysław Syrokomla, Henryk Sienkiewicz, Władysław Reymont, Henryk Wieniawski, Julian Fałat i Leon Wyczółkowski.

Wyjeżdżamy drogą nr 441, a po dojechaniu do Borzykowa skręcamy w lewo drogą nr 442.

113 km – KOŁACZKOWO

Duża wieś gminna, po raz pierwszy wzmiankowana w 1310 r. W 1821 r. gościł tutaj Julian Ursyn Niemcewicz. W latach 1920-25 własność Władysława Reymonta – laureata literackiej Nagrody Nobla. Gościli tutaj m.in. Kornel Makuszyński, Władysław Grabski, Maciej Rataj i Wincenty Witos. Zachowany klasycystyczny pałac z pocz. XIX w., z izbą muzealną poświęconą Reymontowi. Obok niewielki park z pomnikiem pisarza. Klasycystyczny kościół św. Szymona i Judy Tadeusza z lat 1830-36.

Jedziemy lokalną drogą na północ w kierunku Gozdowa i po 3 km w Żydowie skręcamy w prawo.

120 km – SOKOLNIKI

Wieś w gm. Kołaczkowo, na prawym brzegu Wrześnicy. Neobarokowy kościół św. Jakuba z lat 1925-32. Wśród wyposażenia wnętrza zwraca uwagę zachowana rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego z pocz. XVI w.

126 km – GOZDOWO

Niewielka wieś nad Wrześnicą. Neogotycki kościół św. Filipa i św. Jakuba z 1881-83 r. Wewnątrz m.in. barokowe rzeźby świętych z XVII w. Na cmentarzu grób gen. Kazimierza Grudzielskiego – od 18 I 1919 r. dowódcy północnego frontu powstania wielkopolskiego.

134 km – WRZEŚNIA

Miasto powiatowe (29,5 tys. mieszkańców) nad Wrześnicą. Wymieniane od 1256 r., prawa miejskie sprzed 1357 r. Jeden z głównych obozów Wiosny Ludów 1848 r. Miejscowość sławiona głośnym strajkiem dzieci w 1901 r. przeciwko nauce religii w jęz. niemieckim.

Na północ od rynku w budynku dawnej szkoły z drugiej poł. XVIII w. Muzeum Regionalne im.

Dzieci Wrzesińskich, w którym m.in. odtworzono wygląd klasy szkolnej z okresu strajku. Nieco dalej trójnawowy, gotycki kościół farny Wniebożęcia NMP i św. Stanisława z poł. XV w., odrestaurowany w 1873 r. Wnętrze barokowe z 1672 r., przekształcone w końcu XVIII w. Na starym cmentarzu m.in. mogiła kosynierów poległych w 1848 r. w bitwie pod pobliskim Sokołowem oraz grób gen. Romana Abrahama – we wrześniu 1939 r. dowódcy Wielkopolskiej Brygady Kawalerii.

Wyjeżdżamy ulicą Szosa Witkowska i jedziemy lokalną drogą w kierunku Niechanowa.

142 km – GRZYBOWO

Niewielka wieś nad Strugą. W czasach wczesnopiastowskich jeden z najważniejszych ośrodków rodzącego się państwa. Z tamtych czasów zachowało się grodzisko pierścieniowate o średnicy 220 m; obecnie Placówka Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

Drewniany kościół św. Michała z poł. XVIII w. z wieżą z 1930 r. Na cmentarzu oryginalna kaplica grobowa Lutomskich z kamieni polnych, wzniesiona ok. 1936 r. i wzorowana na przedromańskiej rotundzie wawelskiej.

154 km – NIECHANOWO

Duża wieś gminna na płd.-wsch. od Gniezna. W 1774 r. w Niechanowie mieszkał krótko Józef Wybicki.

W centrum okazały, kryty gontem, drewniany kościół św. Jakuba z 1776 r., powiększony na pocz. XX w. o murowaną część nawy i wieżę. Wyposażenie wnętrza w większości rokokowe z XVIII w. Nieco dalej barokowo-klasycystyczny pałac z 1783-84, z czterokolumnowym portykiem dobudowanym na pocz. XIX w. Tuż obok głąz z tablicą upamiętniającą pobyt twórcy naszego hymnu. Pałac otoczony niedużym parkiem krajobrazowym z końca XVIII w.

165 km – GNIEZNO

Miasto powiatowe.

Z miasta wyjeżdżamy szosą nr 5 w kierunku Poznania.

178 km – ŁUBOWO

Wieś gminna na Szlaku Piastowskim, przy drodze nr 5 z Poznania do Gniezna i drodze do Kostrzyna Wlkp. Drewniany kościół pw. św. Mikołaja z ok. 1660 r. z wieżą z 1820 r. z barokowym wyposażeniem wnętrza. Neogotycki kościół powangelicki pw. Wniebowzięcia NMP z pocz. XX w.

Skręcamy w drogę nr 434.

192 km – SANNIKI

Niewielka wieś przy drodze do Kostrzyna. Miejsce urodzenia gen. Ignacego Prądzyńskiego – uczestnika powstania listopadowego i twórcy Kanału Augustowskiego.

197 km – IWNO

Duża wieś na pń.-wsch. od Kostrzyna, znana z założonej w 1916 r. przez Ignacego Mielżyńskiego stadniny koni.

Kościół późnobarokowy pw. NMP Szkaplerznej z II poł. XVIII w. na planie krzyża greckiego; okazały neorenesansowy pałac z poł. XIX w., przed którym pomnik I. Mielżyńskiego.

Po ok. 2 km dojeżdżamy do szosy nr 92, którą skręcamy w prawo.

202 km – KOSTRZYN WLKP.

Miasto (8,2 tys. mieszkańców) w pow. poznańskim. Wzmiankowany w 1191 r., prawa miejskie w 1251 r.

Centrum miasta stanowi rynek, na którym pomnik ofiar II wojny światowej. Nieco dalej późnogotycki kościół śś. Piotra i Pawła z I poł. XVI w., przebudowany w XVII i XVIII w. W prezbiterium zachowana renesansowa polichromia figuralna.

Wśród wyposażenia kościoła zwraca uwagę renesansowe sakramentarium z poł. XVI w. oraz późnogotycka rzeźba MB z pocz. XVI w.

211 km – SWARZĘDZ

Miasto (28,5 tys. mieszkańców) przy wsch. granicach Poznania. Wzmiankowany w 1366 r. Przez lata ważny ośrodek meblarstwa. W centrum zachowany kościół św. Marcina z przełomu XVII i XVIII w. W zach. części miasta Muzeum Pszczelarstwa i skansen z kolekcją ponad 200 uli.

Jedziemy szosą nr 92 i ul. Warszawską wjeżdżamy do Poznania.

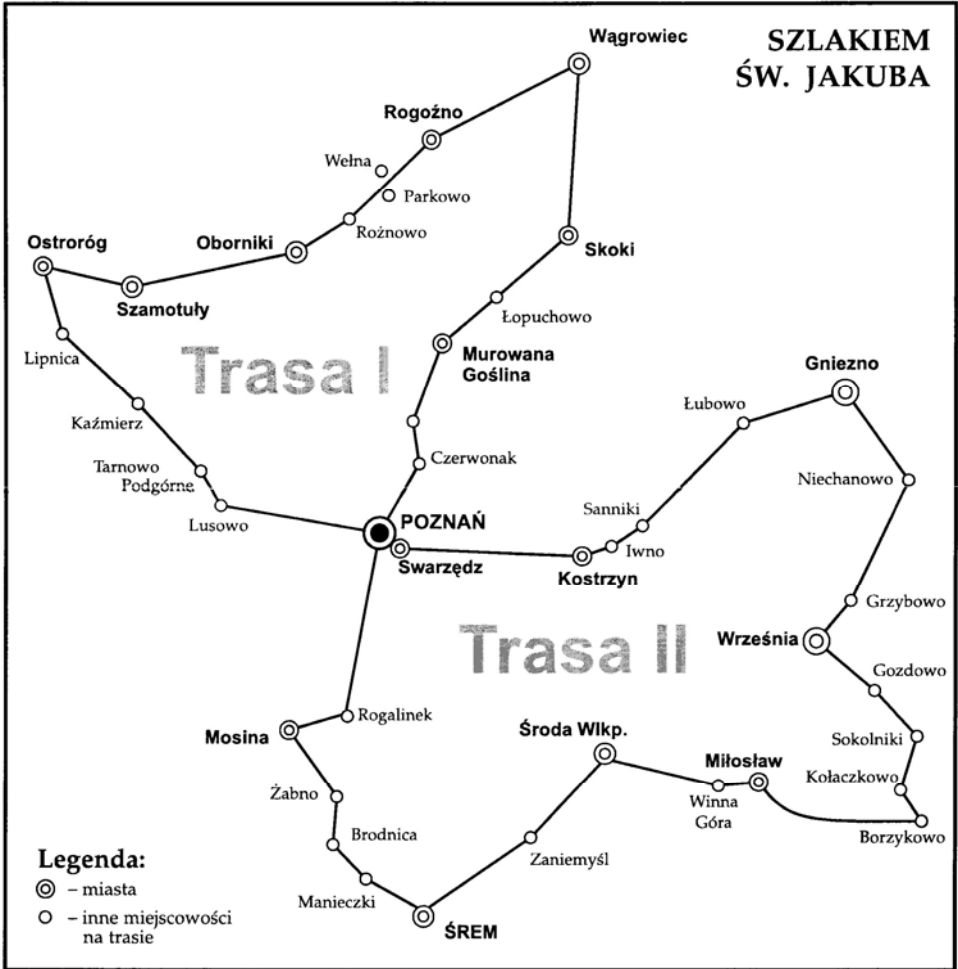
220 km – POZNAŃ

Miasto wojewódzkie nad Wartą, historyczna i administracyjna stolica Wielkopolski. Jedno z najważniejszych centrów kształtowania się państwa polskiego. Siedziba pierwszego biskupstwa. Bogate w zabytki, reprezentujące wszystkie okresy w dziejach architektury. Pierwotny gród położony na wyspie Ostrów Tumski. Miasto na prawie magdeburskim lokowane w 1253 r. Położony na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych Poznań od samego początku gościł pielgrzymów udających się do grobu Apostoła Jakuba w Santiago de Compostela.

W XII w. przy kościele św. Michała książę Mieszko III zw. Starym osadził joannitów, którzy utworzyli i przez następne stulecia prowadzili pierwszy w Poznaniu szpital. Pielgrzymi odwiedzali też zapewne katedrę, pierwszy na ziemiach polskich kościół NMP in Summo, a w późniejszym okresie m.in. znane sanktuarium Bożego Ciała. Z najstarszych zabytków Poznania warto wymienić najstarszy w nowo lokowanym mieście kościół i klasztor dominikanów, kościół Katarzynek, ratusz, czy położony pierwotnie na przedmieściu kościół św. Wojciecha, nawiązujący do tradycji pierwszego polskiego męczennika, który tutaj właśnie miał głosić swoje kazanie przed wyprawą do krainy Prusów.

SZLAKIEM ŚW. JAKUBA

Odznaka PTTK „DROGAMI ŚWIĘTEGO JAKUBA” Regulamin

Zarząd Główny PTTK ogłosił rok 2007 Rokiem Szlaków Pieszych PTTK.

Z tej okazji, celem upamiętnienia średniowiecznej tradycji pielgrzymowania do Sanktuarium Świętego Jakuba w Santiago de Compostela, jako formy uprawiania turystyki, Zarząd Oddziału PTTK w Szamotulach ustanowił odznakę „Drogami Świętego Jakuba”.

1. Celem odznaki jest przybliżenie postaci Świętego Jakuba Apostoła, tradycji pielgrzymowania do sanktuarium w Santiago de Compostela oraz włączenie się w popularyzację europejskich szlaków kulturowych.

2. Odznaka posiada 3 stopnie: brązowy, srebrny i złoty, przedstawia muszlę na tle krzyża, jako symbole średniowiecznego pielgrzymowania do Sanktuarium Świętego Jakuba w Santiago de Compostela. Można ją zdobywać w kolejności stopni, na terenie całej Polski, niezależnie od wieku.

3. Podstawą zdobycia każdego stopnia odznaki jest zwiedzenie określonej ilości obiektów i udział w imprezach zgodnie z regulaminem. Na jego potrzeby wprowadza się następujący podział:

- a) Grupa I – zabytkowe kościoły pw. św. Jakuba
- b) Grupa II – pozostałe kościoły pw. św. Jakuba, kapliczki i figury przydrożne
- c) Grupa III – wizerunki św. Jakuba (płaskorzeźby, obrazy)
- d) Grupa IV – inne obiekty (np. źródelka, głazy) i imprezy (odpusty, jarmarki, rajdy, odczyty, wystawy)

4. Warunkiem zdobycia odznaki w stopniu brązowym jest zwiedzenie 10 miejsc z co najmniej dwóch grup tematycznych (w tym minimum 5 z gr. I) lub przebycie odcinka szlaku św. Jakuba o długości minimum 50 km.

5. Warunkiem zdobycia odznaki w stopniu srebrnym jest zwiedzenie kolejnych 15 miejsc z co najmniej dwóch grup tematycznych (w tym min. 8 z gr. I).

Zwiedzanie obiektów z grup II-IV można zastąpić przebyciem kolejnych 50 km szlakiem św. Jakuba

6. Warunkiem zdobycia odznaki w stopniu złotym jest zwiedzenie kolejnych 20 miejsc z czterech grup tematycznych (w tym minimum 10 z gr. I oraz obowiązkowo katedrę św. Jakuba w Olsztynie i kościół św. Jakuba w Toruniu, jeżeli nie były zwiedzone podczas zdobywania niższych stopni odznaki) oraz przebycie odcinków Drogi Świętego Jakuba na terenie Polski o łącznej długości co najmniej 20 km.

7. Odznakę można zdobywać równocześnie ze zdobywaniem innych odznak turystyki kwalifikowanej i krajoznawczych.

8. Potwierdzenia w postaci opisów, pieczęci, fotografii lub potwierdzeń dokonanych przez członków kadry programowej PTTK należy zbierać w samodzielnie wykonanej kronice lub książeczce odznaki turystyki kwalifikowanej.

9. Odznakę weryfikuje i przyznaje Referat Weryfikacyjny Oddziału PTTK w Szamotułach i upoważnione przez niego referaty na terenie kraju. Przy weryfikacji korespondencyjnej

należy załączyć zaadresowaną kopertę oraz znaczki pocztowe na przesyłkę zwrotną.

10. Odznaka może być nadawana bez konieczności spełnienia norm osobom szczególnie zasłużonym dla popularyzacji turystyki i krajoznawstwa.

11. Interpretacja niniejszego regulaminu przysługuje Zarządowi Oddziału PTTK w Szamotułach.

12. Niniejszy regulamin wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2007 r.

Tekst: Paweł Mordal
Zdjęcia: Paweł Mordal, Aleksandra Warczyńska
Projekt graficzny serii: J.B. Łojan
Wydawnictwo WBPICAK Poznań 2007